

NACIONALIZIRANO GOSPODARSTVO AVSTRIJE

Neposredno po vojni je bil v Avstriji z zakoni, ki so bili sprejeti v letu 1946 in 1947, nacionaliziran velik del gospodarstva. Z nacionalizacijo so zajeli ključne industrijske veje, posebno proizvodnjo surovin in energije ter največje denarne in kreditne ustanove. Nacionalizacija je bila izvršena, da bi avstrijsko gospodarstvo reorganizirali in da bi uvedli planiranje, motivirana pa je bila tudi s političnimi vzroki, ker se je nanašala pretežno na podjetja in ustanove, v katerih je med dvema vojnima gospodoval tuji, posebno pa nemški kapital.

Obseg sektorja podržavljenega industrije v Avstriji, še bolj pa njegova struktura po področjih, v katere je prodrli, kaže, da je njegov pomen velik. Če izvajamo podjetja, ki so bila pod upravo ZSSR, daje nacionalizirana industrija okrog 20 odstotkov vse industrijske proizvodnje. Ta sektor zajema 93 odstotkov, torej daleč večji odstotek proizvodnje surovin in goriva, zaposluje pa okrog 100.000 delavcev, kar pomeni nad 20 odstotkov vsega zaposlenega osebja v industriji.

V proizvodnji premoga je nacionalizirani sektor leta 1954 dal 94 odstotkov skupne proizvodnje, ali skoraj 6 milijonov ton. Pri črni metalurgiji je tega leta državni sektor sodeloval v proizvodnji železne rude z 99,6 odstotka, surovega železa z 99 odstotka in surovega jekla 94,5 odstotka. Državni sektor sodeluje v proizvodnji električne energije s 85 odstotki, v proizvodnji aluminija z 72 odstotki, s pretežnim delom v proizvodnji nafte (ki je za avstrijsko gospodarstvo s proizvodnjo 3,7 milijona ton na leto zelo pomemben proizvod) itd.

Vpliv podržavljenega sektorja na razvoj in stabilizacijo avstrijskega gospodarstva ni dovolj izražen z navedenimi podatki, ker je prav zaradi tega, ker je osredotočen v ključnih vejah in sektorjih, mnogo večji. Z nacionalizacijo je bil iz avstrijskega gospodarstva med drugim izločen tuji kapital, uvedeni pa so bili zelo pomembni elementi planiranja.

Sektor podržavljenega industrije je v toku let pokazal velik napredek. Medtem ko se je skupna industrijska proizvodnja povečala dvakratno, je nacionalizirani sektor povečal svojo proizvodnjo za 3,5 krat. To je postavilo državni sektor avstrijskega gospodarstva v prvo vrsto kljub prizadevanjem Ljudske stranke, da bi realizirala del svojega programa, s katerim hoče vrniti čim več podržavljenega gospodarstva zasebnim lastnikom.

Položaj in pravice delavcev se v tovarnah podržavljenega sektorja ne razlikujejo od pravic delavcev v zasebnih pod-

jetjih. Z zakonom o tovarniških svetih, ki je bil sprejet leta 1947, je delavsko sodelovanje omejeno na področje socialnih odnosov. Tako tovarniški sveti zastopajo delavce pri sklepanju delovnih razmerij in v reguliranju akordnih norm, nadzirajo izvajanje kolektivnih pogodb in socialnega zakonodajstva, opravka imajo z delovnim redom in disciplino, sodelujejo pri odločbah o premeščenju in odpovedih. Razen teh imajo tovarniški sveti pravico, da so obveščeni o gospodarskem stanju podjetja in da imajo vpogled v bilance.

Vse te pravice ne prehajajo okvira posvetovalne vloge in nimajo nobene zveze s proizvodnjo ali z razdelitvijo dobička.

Razen splošnih pravic po omenjenem zakonu so v podržavljenem sektorju gospodarstva kot posvetovalna telesa socialni sveti, ki jih izvolijo delavci in uprava podjetja (volijo ali določijo enako število zastopnikov). Ti sveti sodelujejo pri reševanju vseh socialnih in personalnih vprašanj. Centralni socialni svet za vso podržavljenost industrijo ima vlogo posvetovalnega telesa pri ustrezajočem ministru za vsa socialna in personalna vprašanja.

Sicer pa je vsa razlika pravic med delavci, ki so zaposleni v nacionaliziranih in zasebnih podjetjih, v korist prvih v tem, da socialno zakonodajstvo in zakon o svetih v podjetjih bolje izvajajo v podržavljenih podjetjih.

Finančne težave Velike Britanije

Anglija je bila ob koncu lanskega leta v nezavidljivem položaju. Neuspehi, ki jih je pretrpela politika njene vlade v igri velikih sil na Srednjem vzhodu ozroma v spopadu s težnjami po nacionalni, ekonomski in politični samostojnosti narodov tega področja, so izzvali vrsto resnih in s stališča Angležev zelo nezaželenih posledic. Pojavilo se je pomanjkanje dolarjev, ki so se v izredno velikih vstopih morali seliti na drugo stran oceana, da bi Anglija imela nafto.

Gospodarske težave in tudi politični neuspeh so omajale zaupanje angleških upnikov, tako da so mnogi izmed njih začeli umikati svoja sredstva. Na vidiku je bila še ena nevarnost. Ali bo imela Anglija dovolj sredstev, da poplača vse svoje obveznosti? Ko se je pred nekaj leti znašla v podobnem položaju, je bila prisiljena spremeniti vrednost svojega funta do dolarja.

Da bi se izognila nevarnosti ponovnega znižanja vrednosti funta šterlinga, je podvzela Anglija vrsto ukrepov. Med drugim se je začela pogajati za najem posojil pri mednarodnih denarnih ustanovah in velikih ameriških bankah. Tako so se na primer pogajali z ameriško izvozno-uvozno banko o dvigu zastavnega kredita 500 milijonov funtov z rokom vrnitve 10 let in z obrestmi, ki bi bile nižje od 5 odstotkov. Anglija bi dala v zastavo svoje vrednostne papirje v vrednosti 750 do 1000 milijonov funtov.

Poseben sporazum, ki je dejansko zelo zanimiv, je Anglija dosegla z Mednarodnim monetarnim fondom. Po višini svojih vlog znaša angleška kvota v tem skladu 1,5 milijarde dolarjev. Brž ko je Anglija zaprosila za posojilo, ji je sklad odobril

uporabo 25 odstotkov skupne kvote, torej 325 milijonov dolarjev. Nato je bilo Angliji odobreno, da v neomejenem roku uporablja posojilo 236 milijonov dolarjev, kmalu za tem pa so ji odobrili, da uporabi ostanek svoje kvote v višini 758 milijonov dolarjev kot posojilo z enoletnim rokom. V tem ne bi bilo nič čudnega, če bi bila to redna praksa Mednarodnega monetarnega fonda. Toda ta ustanova doslej še nikoli ni v svoji praksi odobrila nobeni državi, da bi lahko pod kakršnimi koli pogoji izkoristila v celoti znesek svoje kreditne kvote v skladu.

Zaradi teh in drugih kreditov je Anglija uspela stabilizirati razmerje med svojimi dolarskimi rezervami in terjatvami, tako da je za sedaj odstranjena nevarnost, da bi morala vrednost angleškega funta zmanjšati.

Kaže, da je na tako stališče monetarnega sklada v znatni meri vplivalo prizadevanje ZDA, da se Veliki Britaniji nudijo zadostna finančna sredstva za prebroditev nastalih težav.

Spremembe v indijskem petletnem planu

Indijski parlament je spremenil nekatere določbe drugega petletnega plana. Do teh sprememb je prišlo po obsežnih razpravljanih, v katerih je prišla do izraza težnja, da bi s planom posvetili večjo pozornost razvoju in napredku kmetijske proizvodnje v Indiji.

Planske naloge so bile revidirane v tem smislu, da so znatno povečali plan proizvodnje žita in drugih kmetijskih pridelkov. Odstotek povečanja proizvodnje žita bo znašal 28, ne pa 17, kakor je določal prejšnji plan. V letu 1960/61 bo potemtakem Indija pridelala 80,5 milijona ton žita nasproti 65 milijonom ton v letu 1955-1956. Spremenjene so bile planske naloge tudi za nekatere druge proizvode, tako da bo znašal odstotek povečanja proizvodnje po revidiranem petletnem planu pri oljnicah 27 odstotkov, pri bombažu 31 odstotkov in pri juti 43 odstotkov.

Smoter teh sprememb je med drugim tudi v tem, da bi sprostili znatna devizna sredstva z zmanjšanjem uvoza žita, ker je ta postavka v indijskem uvozu zelo velika. Povečan pridelek kmetijskih pridelkov bo vplival tudi na stabilizacijo njihovih cen.

PRORAČUNSKI IZDATKI VLADE ZDA

(v milijardah dolarjev)

Leto	Skupni izdatki	Vojaški izdatki	Atomska energija
1952/53	74.27	50.27	1.79
1953/54	67.77	46.52	1.85
1954/55	63.50	40.64	2.05
1955/56	62.40	40.46	2.00
1956/57	68.80	42.80	2.10
1956/58	71.80	45.23	2.50

Vir: podatke za leti 1956/57 in 1957/58 smo vzeli iz letnega poročila predsednika Eisenhowerja kongresu ZDA. Drugi podatki so iz publikacije »Svetovno gospodarstvo 1954/55« — Inštituta za mednarodno gospodarstvo in politiko (stran 41).

Izdatki ameriškega proračuna ponovno naraščajo in se približujejo najvišji ravni iz kritičnega razdobja korejske vojne. Ta porast so povzročili predvsem povečani vojaški izdatki. Stroški komisije za atomsko energijo kažejo težnjo stalnega, enakomernega povečevanja.

DNEVNA PROIZVODNJA PREMOGA NA DELAVCA

(v kilogramih)

	1938	1946	1952	1954
Francija	1229	926	1361	1515
Posarje	1570	1137	1623	1744
Belgija	1085	817	1051	1095
Nizozemska	1371	1583	1609	1409
Nemčija	1916	1198	1475	1492
Jugoslavija	648	580	756	792